

**ALEKSANDR FAYNBERG SHE'RIYATIDA TAQDIR VA RUH
MAS'ULIYATI TALQINI**

Zoirova Diyora Shavkat qizi

O'zbekiston davlat Jahon Tillari Universiteti talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada Aleksandr Faynbergning “Taqdir – haqdir” misrasi bilan boshlanuvchi she’ri badiiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Asarda taqdir tushunchasi, insonning ichki mas’uliyati, ruh va imonning bebaho qadri teran poetik ifoda orqali yoritilgan. She’r qisqa hajmli bo‘lishiga qaramay, unda hayot, yozmish va ma’naviy poklik haqida chuqur fikrlar mujassam. Maqolada asarning g‘oyaviy yo‘nalishi, ramziy qatlamlari, poetik vositalari va zamonaviy inson uchun dolzarbligi keng tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: taqdir, ruh, imon, yozmish, falsafa, badiiy ifoda, ma’naviyat.

Kirish

Adabiyotda ba’zi she’rlar bo‘ladi — ular hajman kichik, lekin mazmunan juda katta. Aleksandr Faynbergning ushbu she’ri shunday asarlardan. Atigi bir necha banddan iborat bo‘lsa-da, unda inson hayotining eng murakkab savollaridan biri — taqdir masalasi ko‘tarilgan.

“Taqdir – haqdir” degan qat’iy jumla bilan boshlanishi bejiz emas. Bu oddiy fikr emas, balki hayotiy xulosa. Shoir bu yerda bahslashmaydi, isbotlamaydi, balki tasdiqlaydi. Bu tasdiq ortida katta tajriba, ko‘rilgan hayot va ruhiy pishiq lik turadi.

She’rni o‘qigan odam beixtiyor o‘z hayoti haqida o‘ylab qoladi. Haqiqatan ham taqdirni o‘zgartirish mumkinmi? Inson o‘z ruhini saqlab qola oladimi? Qanday vaziyatda ham imonni sotmaslik nimani anglatadi? Ana shu savollar she’rning ichki qatlamida yashiringan.

Asosiy qism

1. “Taqdir – haqdir” — qat’iylik va taslim emas, anglash

Shoirning birinchi misrasi kuchli va keskin: “Taqdir – haqdir.” Bu yerda taslim bo‘lish ohangi yo‘q. Aksincha, anglash bor.

Taqdir inson hayotida o'zgaras omil sifatida tasvirlanadi: "Bor qilar, ham yo'q qilar taqdir." Bu juda hayotiy fikr. Ba'zan inson boyiydi, ba'zan yo'qotadi. Ba'zan quvonadi, ba'zan sinadi. Ammo shoir buni adolatsizlik emas, hayotning tabiiy jarayoni sifatida qabul qiladi.

"Boshqa yozmish berilmas senga" degan satr esa insonning noyobligini ko'rsatadi. Har bir insonning yo'li o'ziga xos. Hech kim boshqasining hayotini yashay olmaydi. Bu fikr mas'uliyat hissini kuchaytiradi.

2. Hayot va taqdir o'xshashligi

"She'rda "Hayot yanglig' taqdir ham haqdir" degan misra bor. Bu yerda taqdir hayot bilan tenglashtiriladi. Demak, hayotni qanday qabul qilsak, taqdirni ham shunday qabul qilishimiz kerak.

Bu tasavvur fatalizm emas. Shoir insonni harakatsizlikka undamaydi. U shunchaki mavjud voqelikni inkor etmaslikni maslahat beradi. Chunki inkor qilish ruhni sindiradi.

Faynbergning bu qarashi insonni sabr va matonatga chorlaydi. Qiyinchilik vaqtinchalik, lekin ruhiy mustahkamlik doimiy bo'lishi kerak.

3. Ruh va imon — eng katta boylik

She'rning ikkinchi bandi yanada chuqurroq ma'no beradi: "Ehtiyot qil ruhi joningni." Bu oddiy maslahat emas, hayotiy vasiyatga o'xshaydi.

Shoir moddiy narsalar haqida gapirmaydi. U pul, mansab yoki obro'ni tilga olmaydi. U ruh va imonni eslatadi. Chunki haqiqiy yo'qotish — tashqi emas, ichki yo'qotishdir.

"Sotma faqat ruh, imoningni" degan misra juda kuchli. Bu yerda sotish obrazi ishlatilgan. Demak, inson ba'zan manfaat uchun o'z e'tiqodidan voz kechishi mumkin. Shoir esa buni eng katta xato deb biladi.

4. Ruhning yagonaligi

"Boshqa ruh ham berilmas senga" — bu she'rning eng og'ir va teran misralaridan biri. Insonning ruhi yagona. Uni yo'qotib qo'ysang, qaytarib bo'lmaydi.

Bu fikr insonni hushyorlikka chaqiradi. Hayot sinovlarga boy. Ba'zan oson yo'l tanlash vasvasasi paydo bo'ladi. Lekin ruhiy poklikni saqlash eng muhim vazifa ekanini shoir eslatadi.

Bu o‘rinda she‘r diniy, falsafiy va axloqiy qatlamlarni birlashtiradi.

5. She‘rning falsafiy ohangi

Asar ohangi nasihatga o‘xshaydi, lekin unda zo‘ravonlik yo‘q. Shoir majburlamaydi, ogohlantiradi. U o‘z tajribasidan kelib chiqib gapirayotgandek tuyuladi.

She‘r qisqa, ammo unda ortiqcha so‘z yo‘q. Har bir misra mazmun yukiga ega. Bu Faynberg poetikasining muhim xususiyati — ixchamlik va aniqlik.

Badiiy xususiyatlar

She‘rda takror usuli (“Taqdir – haqdir”) asosiy urg‘uni beradi. Qofiya va ritm qat‘iy ohang yaratadi.

Antitezalar ham mavjud: bor–yo‘q, keng–tor, sotish–saqlash. Bu qarama-qarshiliklar fikrni yanada kuchaytiradi.

Til sodda, lekin teran. Murakkab falsafiy tushunchalar oddiy so‘zlar bilan ifodalangan.

Zamonaviy inson uchun dolzarblik

Bugungi kunda inson turli bosimlar ostida yashaydi: moddiy manfaat, obro‘, raqobat. Ko‘pincha ichki qadriyatlar ikkinchi o‘ringa tushib qoladi.

Faynberg she‘ri esa bizni to‘xtatadi va o‘ylashga majbur qiladi: agar ruhni yo‘qotsak, nima qoladi? Agar imonni sotib yuborsak, nimaga erishamiz?

Bu savollar bugungi yoshlar uchun ham juda muhim. Chunki hayotning tezligi ko‘pincha chuqur o‘ylashga imkon bermaydi.

Xulosa

Aleksandr Faynbergning ushbu she‘ri qisqa hajmda katta falsafani mujassam etgan asardir. Unda taqdirni anglash, hayotni qabul qilish va eng muhimi — ruhiy poklikni saqlash g‘oyasi ilgari surilgan.

She‘r insonni sabrli, matonatli va halol bo‘lishga chorlaydi. Moddiy narsalar vaqtinchalik, ruh esa abadiy qadriyat ekanini eslatadi.

Faynberg bu asari orqali o‘quvchini ichki mustahkamlikka va o‘zligini saqlashga da‘vat etadi. Shu jihatdan she‘r bugun ham, ertaga ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Faynberg, A. Saylanma asarlar to‘plami.
- 2.O‘zbek she’riyati tarixi bo‘yicha ilmiy manbalar.
- 3.Adabiyot nazariyasi asoslari.
- 4.Badiiy tahlil metodologiyasi.
- 5.Zamonaviy adabiyotshunoslik tadqiqotlari to‘plami.